

Денисюк Ольга Юрїївна,
кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри рисунку та живопису
Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв
e-mail: olyadenysiuk@gmail.com

ВИСТАВКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ МИСТЕЦЬКОГО ГУРТКА "СПОКІЙ" У ВАРШАВІ (1920–1930-ті РОКИ)

У статті висвітлено виставкову діяльність українського мистецького гуртка "Спокій" у Варшаві у 20–30-х роках ХХ століття. На основі комплексного вивчення зібраних відомостей про гурток зроблено спробу скласти цілісну картину функціонування цього творчого об'єднання українців, а також розкрито історію створення гуртка, проаналізовано творчість окремих його членів. Завдяки збереженим каталогам виставок гуртківців, публікаціям у тогочасній українській пресі, вдалося хронологічно відтворити виставкову діяльність гуртка "Спокій", максимально встановити імена його членів протягом усього періоду існування.

Ключові слова: мистецький гурток "Спокій", Варшава, українська еміграція, виставкова діяльність, Петро Мегик.

Денисюк Ольга Юрьевна, кандидат искусствоведения, доцент кафедры рисунка и живописи Национальной академии руководящих кадров культуры и искусств

Выставочная деятельность художественного кружка "Спокий" в Варшаве (1920–1930-е годы)

В статье отражена выставочная деятельность украинского художественного кружка "Спокий" в Варшаве в 20–30-х годах ХХ века. На основе комплексного изучения собранных сведений о кружке сделана попытка составить целостную картину функционирования этого творческого объединения украинцев, а также раскрыта история создания кружка, проанализированы творчество отдельных его членов. Благодаря сохранившимся каталогам выставок кружковцев, публикациям в тогдашней украинской прессе удалось хронологически воссоздать выставочную деятельность кружка "Спокий", максимально установить имена его членов на протяжении всего периода существования.

Ключевые слова: художественный кружок "Спокий", Варшава, украинская эмиграция, выставочная деятельность, Петр Мегик.

Denysiuk Olga, PhD in Arts, associate professor, the department of drawing and painting at the National Academy of Managerial Staff o Culture and Arts

Exhibition activity artistic group "Spokij" in Warsaw (1920-1930s)

In the article highlighted the Ukrainian art exhibitions in Warsaw in 20-30 years of the twentieth century. Based on a comprehensive study collected data on a circle, an attempt to get the whole picture of the functioning of the creative union of Ukrainian and reveals the history of the group, analyzes the work of some of its members. Due preserved Catalogues, publications in the then Ukrainian media failed to reproduce chronologically exhibitions circle "Spokij", set the maximum names of its members during the whole period of existence.

Key words: Ukrainian arts group "Spokij", Warsaw, Ukrainian emigration, exhibition activity, Petro Megyk.

В наші дні, коли Україна знову переживає дуже непростий період своєї історії, відстоює незалежність та суверенітет, бореться за відродження національної культури та самобутності, питання національного єднання, згуртування українців усього світу є надзвичайно актуальним. Заглиблення до питань утворення та становлення українських мистецьких інституцій за кордоном є доречним і з тих міркувань, що і сьогодні продовжують активно діяти численні культурно-освітні, мистецькі, громадські товариства та наукові інституції українців поза межами України. Досвід їх заснування, становлення, функціонування є надзвичайно цінним – насамперед, з точки зору формування світогляду митців, що зростають у сучасній Україні, осмислення ними проявів патріотизму та гуртування навколо української ідеї, – саме це були характерним для мистецьких об'єднань українців за кордоном у період між двома світовими війнами.

Діяльність українського мистецького гуртка "Спокій" у Варшаві, що став предметом нашої розвідки, досі залишається маловідомою та малодослідженою в українському мистецтвознавстві. Нечисленні згадки про гурток зустрічаються здебільшого в контексті творчості відомих українських митців (констатується факт їх приналежності до цього гуртка), а також у описах щодо діяльності "Спокою" В. Наріжного та Р. Яціва [4; 15]. Саме цим обумовлюється необхідність комплексного вивчення зібраних відомостей про гурток, діяльності та творчості його членів. Дане дослідження претендує на певну новизну в плані введення до наукового обігу нового фактологічного матеріалу – зокрема, щодо виставкової діяльності гуртківців.

Головною метою даної розвідки є спроба скласти цілісну картину функціонування даного творчого об'єднання українців Варшави, проаналізувати його різнопланову діяльність, визначити місце та роль гуртка "Спокій" в контексті українського еміграційного руху у Варшаві у 20-30-х роках минулого століття.

Джерельною основою даної публікації слугували передусім каталоги виставок гуртка "Спокій", що видавалися у Варшаві у вищезгаданий період. Це також спогади самих гуртківців, особливо одного із співзасновників гуртка, художника Петра Мегика. Вагомим джерелом для аналізу творчості гуртківців "Спокою", їх виставкової діяльності стали публікації про виставки митців у тогочасній українській пресі – це газети "Українська нива" (Луцьк), Літературно-науковий додаток "Нового Часу" (Львів), "Сьогочасне та минуле" (Львів), "Тризуб" (Париж), основними дописувачами яких були Н. Хасевич та П. Мегик.

Оригінали робіт членів гуртка того часу практично відсутні; не збереглися й особисті колекції членів гуртка та їх праці – частина з них (що були у фондах Варшавської академії мистецтв) знищені під час Другої світової війни. Тому аналіз творів базується в основному на репродукціях, уміщених у каталогах та тогочасній пресі.

Першу спробу узагальнення діяльності гуртка "Спокій" у Варшаві, на нашу думку, було зроблено відомим українським істориком, дослідником української еміграції С. Наріжним, у контексті культурної праці української еміграції між двома світовими війнами [4]. Добрим джерельним підґрунтям для дослідження діяльності гуртка став по суті документальний збірник львівського мистецтвознавця Р. Яціва "Олекса Шатківській та український мистецький гурток

"Спокій". Матеріали до історії українського мистецтва 1920–1930-х років" [17], який вводить до наукового обігу чимало документальних матеріалів з архівів Польщі та України щодо виставкової діяльності "Спокою", його персоналій. Цінним є те, що автор базується на першоджерелах, спирається на особові справи українських митців – студентів Варшавської академії мистецтв. Зокрема, у статті "Спокій. Ресурси духу", окрім деяких узагальнених відомостей про гурток, автор уміщує рідкісні фотографії членів гуртка та їх робіт з цього архіву [15].

У контексті життя та творчості співзасновника гуртка Петра Мегики згадується про гурток "Спокій" у статтях його колеги-гуртківця П. Андрусіва та буковинської дослідниці С. Герової. Також про "Спокій" пишуть і у дослідженнях творчості Н. Хасевича. Наприклад, у публікаціях: "Митець деревориту" О. Сидора, ""Я б'юся різцем і долотом": Ніл Хасевич – художник-борець" А. Климчука, "Людина, яка створила візуальний образ УПА" І. Єзерської та ін.

Насамперед, доречно окреслити історичні передумови, за яких виник мистецький гурток "Спокій" у Варшаві. На початку 1920-х років саме столиця Польщі та навколишні містечка (Тарнів, Олександрів) активно наповнюються українськими емігрантами (політичними і військовими), які після болючих поразок у побудові незалежної української держави змушені були шукати хоч якийсь прихисток на теренах сусідньої держави. Тут перебувала Рада Української Народної Республіки (УНР), були зосереджені інтерновані дивізії українського війська.

Загальновідомо, що у військових формуваннях УНР було чимало високоосвічених і талановитих людей. Тому не випадково, що навіть за таких несприятливих умов перебування у чужій державі з 1921 року почала виходити щоденна газета "Українська трибуна", при якій згуртувались провідні наукові і літературні сили української еміграції, функціонували хоріві, драматичні та малярські гуртки, працювали бібліотеки і кооперативи. В Олександрівському таборі інтернованих (дивізії генерала Безручка) працювала школа для неграмотних, де вчили історію і географію України, англійську, французьку та німецьку мови, видавали спеціальні підручники [16, 160]. Поряд із Віднем та Прагою, Варшава стала одним із центрів української еміграції, національної політичної, наукової думки на теренах Східної Європи, літературно-мистецьким осередком закордонних українців.

В умовах еміграції прагнення до єднання та до консолідації творчих сил українців виявилось в організації та діяльності різноманітних громадських об'єднань, насамперед гуртків та організацій. Серед найбільш помітних товариств, що діяли у 1920-30-х роках у Варшаві, зазначимо насамперед Українську студентську громаду, Спілку емігранток-українок, Спілку українських інженерів і техніків на еміграції, Товариство імені Симона Петлюри, Клуб український, Український народний хор імені М. Лисенка, Школу імені Л. Українки, товариство "Українська школа на еміграції", Український науковий інститут, Українське військово-історичне товариство, літературну групу "Мистецтво", видавництво "Варяг" та ін. [18, 30]. Варшава не знала раніше такої масштабної української громади.

На цьому тлі поява у Варшаві українського мистецького гуртка "Спокій" була очікуваною та витребуваною часом. Як зазначав перший голова та співзасновник "Спокою" П. Мегик, "гурток зав'язався у дуже тяжких морально та ма-

теріально часах, у хвилі повоєнних злиднів, серед тяжких умов життя, викинений за межі українських культурних осередків. Зародився гурток в часі, коли серед українських митців, небагато було внутрішньої потреби працювати організовано на волю мистецтва" [7, 3].

Створений восени 1927 року при Українській студентській громаді, гурток об'єднував передову частину українських студентів та випускників Академії мистецтв у Варшаві, переважно вихідців із Наддніпрянської України, Галичини та Волині. Входили до гуртка також студенти інших мистецьких закладів Варшави – Міської школи прикладних мистецтв та малярства, Школи образотворчого мистецтва ім. Герсона, художньої школи.

Ініціаторами створення були український художник з Буковини – Петро Мегик та колишній киянин, скульптор Володимир Побулавець, який запропонував власне назву гуртка [15, 27]. Серед перших до них приєдналися художники – Петро Андрусів, Вячеслав Васьківський та Ніл Хасевич. Так склалося ядро гуртка "Спокій", який невдовзі став однією із найбільш затребуваних та мобільних структур українців у Варшаві.

Гурток динамічно розширював свої ряди. Вже через п'ять років гуртківців нараховувалось 18, через 10 – близько 50 членів [4, 52]. Загалом, на кінець 1930-х років, за різними даними, у складі гуртка перебувало від 33 професійних митців та до 60 членів загалом [17, 12]. Чисельність нам видається великою, адже гурток був не масовою громадською організацією, а професійним об'єднанням творчих українців, які репрезентували різні галузі мистецтва: станкове та монументальне малярство, графіку, архітектуру, декоративно-прикладне мистецтво.

Із доступних джерел нам вдалося встановити, що у різні роки членами гуртка були: Микола Адамчук, Петро Андрусів, Варвара Бєсядовська, Борис Борковський, Микола Букатевич, Леопольд Бучковський, Вячеслав Васьківський, Володимир Гаврилюк, Степан Дричик, Дмитро Дунаєвський, Галина Кабайда, Олександр Карпенко, Преслав Каршовський, Ярослав Кириленко, Артемій Кирилюк, Олесь Ковалевська, Теофіл Кузьмович, Іван Курах, Ольга Мариняк, Леонід Маслов, Петро Мегик, Юрій Миць, Петро Омельченко, Григорій Пазюк, Павло Павлючук, Володимир Побулавець, Федір Стадничук, Степан Стеців, Сергій та Олександр Тимошенко, Наталія Тищенко, Юрій Трохимчук, Юрій Федосюк, Ніл Хасевич, Петро Холодний (молодший), Олекса Шатківський, Микола Щербак, Олександр Якимчук та ін. Почесними членами гуртка були митрополит А. Шептицький та С. Скрипник (у майбутньому патріарх Мстислав) та інші.

Кістяк "Спокою", а це, за нашими підрахунками, приблизно 20-30 чоловік, складали випускники та студенти Варшавської академії мистецтв. Не дивно, адже за офіційною статистикою Варшавської академії мистецтв, серед слухачів академії саме українці посідали друге місце після поляків – з числа усіх студентів, що вчилися тут [15, 27]. Однак, звичайно, до гуртка записувалися далеко не всі. Членами гуртка ставали і митці, які отримали мистецький вишкіл поза академією: у студії Герсона, Варшавському університеті (педагогічні студії), Міській школі малярства та прикладного мистецтва.

Різні мистецькі школи, різне бачення мистецької проблематики не заважало гуртківцям узгоджувати свої позиції в головному – плеканні українського

національного виразу у багатьох своїх творчих спеціалізаціях. Ця лінія в цілому не губилася навіть у тих ділянках, де важко проявити якісь етнічні моменти мистецького фаху. Так, у станковому малярстві це переважно були реалістичні настроєві пейзажі із краєвидами України; у нечисленних розписах волинських церков П. Мегик та його колеги прагнули дотримуватись лінії монументалізму, яку свого часу започаткував М. Бойчук.

Досить незвичною, як для об'єднання мистецького напрямку, є назва гуртка – "Спокій", адже спокій – це фактично заперечення руху вперед. Члени гуртка пояснювали назву "по-своєму". Так, П. Андрусів зазначав, що "...спокій – стан душевної рівноваги мистця та його характеру, що своїм внутрішнім єством легко погоджується із завершеним мистецьким твором. Якщо ж до цього додати ще й українську духовність, художник матиме завершену ідеологію "спокою"" [1, 25].

Гуртківці ставили перед собою завдання організувати молоді мистецькі сили, оберігати їх від чужого впливу, поширювати мистецьку національну свідомість: "Члени гуртка організувалися для того, щоб спільними зусиллями протистояти чужим, часто деструктивним мистецьким впливам; свою творчість вони свідомо хотіли базувати на традиціях українського мистецтва та народної творчості" [4, 52]. Мету гуртка П. Мегик у вступній статті до каталогу виставки визначає наступним чином: "Ціллю Гуртка є, аби серед своїх членів розвинути якнайбільше заінтересовання для здібничого Мистецтва... а підставою для праці мають бути: досліди народного Мистецтва і новочасні конструктивні змагання для створення нових форм, згідних з великими традиціями українського мистецтва" [7, 3]. Також від П. Мегика дізнаємось про коло інтересів гуртківців. Він зазначає, що окрім станкового малярства та графіки, молоді митці працювали над ткацтвом (Т. Кузьмович), меблярством (С. Дричик, В. Зварич), створювали сценічні декорації та дизайн інтер'єру (І. Курах, П. Мегик). Церковно-декораційний живопис практикували у своїй творчості П. Андрусів, М. Букатевич, О. Карпенко, П. Мегик, П. Холодний-молодший, О. Якимчук; єдиним скульптором у гуртку був В. Побулавець. Архітектори Л. Маслов, О. і С. Тимошенко створили у межах "Спокою" у 1930-х роках навіть окрему секцію архітекторів.

У своїй діяльності гурток одразу взяв задекларований курс на подолання "провінціалізму" у мистецтві. Лідер та ідеолог гуртківців П. Мегик вбачав завдання для себе та колег в тому, щоб "відробити затрачений час та стати нарівні з культурою та здобутками цивілізацій інших країн" [7, 3]. Таким чином, толеруючи? професіоналізм, члени-засновники гуртка все ж не відгороджувалися від варшавських українців, які не набули академічної освіти, але горіли бажанням спричинитися до відродження української культури. Творчі та ідейні позиції збігалися в тих пунктах програми, в яких наголошувалась важливість зближення з українським народним мистецтвом [15, 28].

З перших років свого існування гурток проводив фахові засідання, на яких зачитувалися реферати, доповіді, обговорювалися актуальні питання мистецького життя, відбувалися дискусії на мистецькі теми тощо. Такі зустрічі проходили два-три рази на місяць і були спрямовані на популяризацію українського мистецтва серед української та польської громади. Теми рефератів в основному стосувалися історії мистецтва, наприклад: "Про картину "Запорожець"

І. Рєпіна" (П. Мегик), "Церква Св. Юри у Львові", "Критика мистецтва" (В. Побулавець), "Руїни монастиря о. Васильян біля Теробовлі" (П. Мегик) та ін.

Відомо також, що при гуртку була організована своєрідна студія образотворчого мистецтва, де новоприбула українська молодь опановувала основи образотворчої грамоти, готувалася вступати до вищих мистецьких закладів Польщі, зокрема, до Краківської та Варшавської академій мистецтв. Ця студія, як і сам гурток знаходилися за юридичною адресою: вулиця Вільча, будинок 45. Там само був ще цілий ряд українських установ (хор ім. Лисенка, товариство "Українська школа", Український клуб).

За ініціативи П. Мегика провадилась видавнича діяльність "Спокою". Окрім каталогів виставок, регулярно друкувалися листівки із зображеннями творів гуртківців. Наприкінці 1930-х були видані також брошури "Дереворити" та "Екслібриси" Н. Хасевича, монографія архітектора Л. Маслово про народне мистецтво Волині.

Формували гуртківці й свою мистецьку бібліотеку. За свідченням С. Козака, "нараховувала вона 100 книжок з тематики українського та світового мистецтва" [18, 32]. У 1931 році члени "Спокою" вступили до мистецької секції Українського наукового інституту, і їх скромна бібліотека була долучена до бібліотеки інституту.

Найбільш помітною і виразною формою творчої діяльності членів гуртка "Спокій" стала їх виставкова діяльність. Виставки популяризували українське мистецтво і, певним чином, виконували українську культурну місію. Окрім періодичних виставок у Варшаві, гуртківці влаштовували пересувні виставки по містах та містечках – Луцьк, Рівне, Кременець, Тернопіль, Львів, Холм. Під час таких своєрідних творчих "експедицій" художники вивчали місцевий побут, архітектуру, писали пейзажні етюди. Принагідно зазначимо, що члени гуртка були також учасниками виставок АНУМ (Асоціація Незалежних Українських Митців) у Львові, української графіки у Берліні та Празі (участь брали Н. Хасевич та П. Мегик). За даними П. Андрусіва, членами гуртка "Спокій" за період 1927–1939 років влаштовано тринадцять виставок праць членів гуртка і запрошених митців [1, 27], хоча згідно каталогів, було організовано в цілому одинадцять виставок.

До наших днів збереглася більшість каталогів з виставок гуртківців "Спокою" (видавались невеликим накладом), які дають уявлення про рівень цих виставок, про те, хто і що на них виставляв. Наприклад, каталог Третьої виставки, що відбулася у червні 1930 року у Варшаві, був присвячений раптової смерті В. Побулавця (нар. 1898 р. у Києві, воював у рядах УНР, до Варшави переїхав з м. Познань, де 1929 р. помер) – близького колеги П. Мегика, одного з ініціаторів створення гуртка. У каталозі опубліковане фото Володимира Побулавця, представлені фотографії його скульптур з виставки у Познані [5, 4].

На Третій виставці були представлені праці Н. Хасевича, П. Мегика, В. Васьківського, Д. Дунаєвського та кандидата у члени гуртка Л. Бучковського. Опублікована також печатка гуртка "Спокій", ескіз якої створив Н. Хасевич. Серед кращих творів – "Сосни в м. Берестечко" Д. Дунаєвського, "Чосничок" В. Васьківського, "Краєвид" П. Мегика.

Четверта виставка "Спокою" відбулася того ж 1930 року у грудні і була присвячена народному мистецтву, зокрема, церковному та світському будівни-

цтву України. Не дивно, що більшість експонованих творів – це живописні та графічні етюди церков українських сіл, надгробних хрестів ("Церква з Космача", "Церква с. Лобачівка", "Церква С. Перемиль" Д. Дунаєвського; "Церква с. Ісаків", Церква с. Коропець", "Церква с. Плуґів" О. Мариняк; "Дзвінниця с. Шепарівці", Хрести дерев'яні та хрести камяні с. Дюксин" Н. Хасевича; "Монастир в Жировицях" П. Холодного [6]). Найбільш репрезентативно, тематично різнобарвно була представлена творчість П. Мегики, який виставив близько 30 акварелей та рисунків – "Дзвінниця монастиря коло Теремовлі", Головний вхід до монастиря церкви", "Дзвінниця с. Голосків", "Фасада церкви в Кутисках", "Хрести на церкві с. Вікни-на", "Ганок, с. Голосків" та ін.

Згідно каталогу П'ятої виставки "Спокою", що відбувалася у Варшаві в червні 1931 року, свої живописні та графічні твори представили: В. Васківський (10 робіт), С. Дричик (5 робіт), Д. Дунаєвський (7 робіт), О. Мариняк (13 робіт), П. Мегик (13 робіт), П. Омельченко (7 робіт), Ю. Трохимчук (3 роботи), Н. Хасевич (14 робіт), М. Щербак (7 робіт) та П. Холодний (21 робота) [8]. На жаль, у цьому каталозі, як і в попередніх, відсутня будь-яка інформація про роки створення тієї чи іншої художньої роботи.

Аналізуючи репродукції, представлені в каталозі даної виставки, зазначимо, що більшість малярських праць носили етюдний характер й відображали близькі серцю куточки рідного краю – як, приміром, роботи М. Щербака ("Вода", "Двір", "Стави"), Н. Хасевича ("Волинь"), П. Мегики ("Верби"), Д. Дунаєвського ("Церква в Солоневі (біля Берестечка)", "Краєвид з Волині"). Графіка була представлена в основному невеликими за розмірами дереворитами, які теж мали національну тематику. Виразно вирізнялися серед інших дереворити Ольги Мариняк – талановитої художниці, невідомої сучасному українському мистецтвознавству (художниця рано пішла із життя, померла у віці 35 років. Нечисленні твори зберігаються у музейних збірках та приватних колекціях Варшави). Графічна творчість О. Мариняк, особливо представлені дереворити ("Веслярі" та "Пластуни при ватрі") свідчать про високий рівень підготовки, професійні здібності та беззаперечний талант автора.

Виходячи з каталогів виставок, графічні роботи гуртківцями виконувались в основному в техніці деревориту, рідше офорту чи літографії. Помітних успіхів у ксилографії досягли Петро Холодний-молодший та Ніл Хасевич – лауреати престижних міжнародних оглядів графіки. Найяскравіше вони розкрили свій хист у сфері прикладної графіки (книжкові знаки, обгортки книг, шрифтові заставки).

Наступного, 1932 року, гуртківці організували та провели Шосту виставку й відзначили 5-річчя існування гуртка [9]. Згідно каталогу, свою творчість репрезентували 16 митців; серед них був болгарин Преслав Каршовський, який навчався в той час у Варшавській академії мистецтв, і художники, що вперше виставлялись у рамках гуртка "Спокій" – Наталія Тищенко та Іван Курах.

У 1933 році виходить каталог "Український гурток "Спокій". 5 літ праці" із вступною статтю П. Мегики та 32 ілюстраціями робіт митців [7]. У вступній статті П. Мегик зосереджує увагу передусім на тому, що об'єднує гуртківців: "Підставою їх (членів гуртка) мистецьких зусиль є народне мистецтво українського народу, – це мистецтво, яке є так багате різноманітністю форм і кольору.

Це єсть підставою їх творчості, їх близького стосунку до національної української культури" [7, 3]. У каталозі вміщені репродукції робіт гуртківців, поділені за розділами: живопис, графіка та декоративно-ужиткове мистецтво. Серед представлених творів – живописні портрети авторства П. Мегика, В. Васківського, Н. Хасевича, М. Щербака, П. Каршовського (усі навчалися у Варшавській академії мистецтв, тому рівень виконання портретів досить високий).

Окрім вищезгаданих каталогів, репродукції творів митців можна було зустріти на сторінках тогочасних українських газет та журналів. Наприклад, на сторінках літературного журналу "Ми", заснованого 1933 року Ю. Липою та Є. Маланюком, регулярно уміщувалися репродукції дереворитів Н. Хасевича та П. Холодного. Н. Хасевич був регулярним дописувачем газети "Тризуб", де зазвичай повідомляв про нові художні виставки гуртка "Спокій" [14].

Наступні збережені каталоги виставок (з восьмої по одинадцятую) практично не містять репродукцій творів художників, що унеможливило аналіз робіт. Однак можемо зробити висновок, що до гуртка долучилися нові учасники, серед яких Л. Маслов, Г. Пазюк, О. Якимчук, Я. Федосюк, Ю. Миць та ін. [10; 11; 12; 13]. Масштабною була Десята, ювілейна виставка, яку у травні-червні 1937 року змогли побачити мешканці не лише Варшави, але й Луцька, Рівного, Кременця.

На тринадцятому році діяльності "Спокою", у зв'язку з початком Другої світової війни, офіційні заходи митцям довелося згорнути (у 1941 р. окремим членам гуртка ще вдалося організувати виставку своїх робіт у м. Холм). Війна нанесла непоправних втрат гуртку: більшість митців залишили місто, дехто загинув. Чимало творів гуртківців, інші документальні свідчення їх діяльності на завжди втрачені у роки воєнного лихоліття.

Повоєнна доля членів "Спокою" склалася по-різному. Частина художників переїхала до України, де продовжувала творити в умовах радянського тоталітаризму, дехто залишився у Польщі. Так, Олекса Шатківський після війни жив у Львові, брав активну участь у мистецькому житті міста; Степан Дричик довгий час пропрацював майстром-лаборантом у Львівському державному інституті прикладного та декоративного мистецтва; Микола Букатевич у повоєнні роки викладав у Волинському педагогічному училищі. Один із найвідоміших гуртківців Ніл Хасевич трагічно загинув у лавах УПА 1952 року від рук НКВДистів. У Варшаві залишився один із найталановитіших гуртківців – В'ячеслав Васківський, який став професором Варшавської академії мистецтв.

Найбільша ж частина гуртківців опинилася за океаном. Зокрема, в США осіли П. Мегик, П. Андрусів, П. Холодний, А. Кирилюк, О. Тимошенко, С. Тимошенко, у Канаді – С. Стеців. Це дозволило їм продовжити втілювати ідеї гуртка, але вже в інших вимірах. П. Мегик, наприклад, був довголітнім керівником української мистецької студії у Філадельфії, яку заснував разом з П. Андрусівим – організатором Об'єднання митців українців в Америці. 1963 року П. Мегик започаткував також періодичне видання "Нотатки з Мистецтва", редагування й видавання якого здійснював аж до 1990 року.

Де б не опинилися після війни колишні гуртківці, ким би не стали, велика працездатність, наполегливість в опануванні малярської культури, освоєння різних технік, поважне ставлення до природи, вірність добре знайомим темам укра-

їнського життя, що були започатковані у "Спокої", дозволили багатьом із них піднятися до рівня високопрофесійних митців, твердих у своїх переконаннях і самовідданому служінні обраній справі.

Підсумовуючи, зазначимо, що у 20–30-х роках ХХ століття Варшава була чи не найбільшим осередком української громади на землях Польщі. Тут вирувало українське емігрантське життя, вагомим складником якого був гурток "Спокій". Внесок гуртківців у розвиток українського мистецтва того часу беззаперечний, адже в тогочасних складних умовах існування вони популяризували українське мистецтво, були тим осередком, навколо якого гуртувалися молоді українські митці на чужині. Активна творча діяльність, мистецькі прагнення гуртківців, підтримані українською інтелігенцією, засвідчують, що "Спокій" незаперечно вписав свою сторінку в історію мистецтва України.

Література

1. Андрусів П. Петро Мегик. Життя і творчість / П. Андрусів // Петро Мегик: Монографія митця та альбом праць за ред. Святослава Гординського. – Філадельфія, 1992. – 92 с.
2. М.М. Волинська виставка гуртка "Спокій" / М.М. // Українська Нива. – 1935. – 9 червня. – С. 6
3. Мегик П. Моменти визвольної боротьби на ХІ виставці гуртка "Спокій" / П. Мегик // Тризуб (Париж). – 1938. – № 26. – С. 8
4. Наріжний В. Українська еміграція. Культурна праця української еміграції 1919 – 1939 (матеріали, зібрані С. Наріжним до частини другої) / В. Наріжний. – К. : Видавництво імені Олени Теліги, 1999. – С. 52-53
5. Український мистецький гурток "Спокій". Каталог ІІІ виставки. – Варшава, червень 1930. – 24 с.
6. Український мистецький гурток "Спокій". Каталог ІV виставки. – Варшава, грудень 1930. – 26 с.
7. Український мистецький гурток "Спокій". 5 літ праці. Каталог. – Варшава, травень 1933. – 32 с.
8. Український мистецький гурток "Спокій". Каталог V виставки. – Варшава, червень 1931. – 40 с.
9. Український мистецький гурток "Спокій". Каталог VI виставки. – Варшава, червень 1932. – 22 с.
10. Український мистецький гурток "Спокій". Каталог VIII виставки. – Варшава, березень 1935. – 20 с.
11. Український мистецький гурток "Спокій". Каталог IX виставки. – Варшава, червень 1935. – 22 с.
12. Український мистецький гурток "Спокій". Каталог X виставки. – Варшава, травень-червень 1937. – 28 с.
13. Український мистецький гурток "Спокій". Каталог XI виставки. – Варшава, травень 1938. – 28 с.
14. Хасевич Н. Перед ХІ-ю виставою / Ніл Хасевич // Тризуб. – 1938. – № 26. – С.14-17.
15. Яців Р. "Спокій". Ресурси духу / Р. Яців // Вісник НТШ. – Львів, 2001. – № 26. – С.26-29
16. Яців Р. Історія очима надії / Р. Яців // Дзвін. – 1991. – № 3. – С. 159-164.
17. Яців Р. Олекса Шатківський та український мистецький гурток "Спокій". Матеріали до історії українського мистецтва 1920-1930-х років / Р. Яців. – Львів, 2013. – 67 с.
18. Kozak S. Ukrainski instytut Naukowy w Warshawie (1930-1939) / S. Kozak // Warszawskie Zeszyty Ukrainoznawcze 25-26/Pod red/ Stefana Kozaka/ – Warszawa, 2008. – S. 15-23.

References

1. Andrusiv P. Petro Mehyk. Zhyttia i tvorchist / P. Andrusiv // Petro Mehyk: Monohrafiia myttsia ta albom prats za red.. Sviatoslava Hordynskoho. – Filadelfia, 1992. – 92 s.
2. M.M. Volynska vystavka hurtka "Spokii" / M.M. // Ukrainska Nyva. – 1935. – 9 chervnia. – S. 6
3. Mehyk P. Momenty vyzvolnoi borotby na XI vystavtsi hurtka "Spokii" / P. Mehyk // Tryzub (Paryzh). – 1938. – № 26. – S. 8
4. Narizhnyi V. Ukrainska emihratsiia. Kulturna pratsia ukrainskoi emihratsii 1919–1939 (materialy, zibrani S. Narizhnym do chastyny druhoi) / V. Narizhnyi. – K. : Vydavnytstvo imeni Oleny Telihi, 1999. – S. 52-53
5. Ukrainskyi mystetskyi hurtok "Spokii". Kataloh III vystavky. – Varshava, cherven 1930. – 24 s.
6. Ukrainskyi mystetskyi hurtok "Spokii". Kataloh IV vystavky. – Varshava, hruden 1930. – 26 s.
7. Ukrainskyi mystetskyi hurtok "Spokii". 5 lit pratsi. Kataloh. – Varshava, traven 1933. – 32 s.
8. Ukrainskyi mystetskyi hurtok "Spokii". Kataloh V vystavky. – Varshava, cherven 1931. – 40 s.
9. Ukrainskyi mystetskyi hurtok "Spokii". Kataloh VI vystavky. – Varshava, cherven 1932. – 22 s.
10. Ukrainskyi mystetskyi hurtok "Spokii". Kataloh VIII vystavky. – Varshava, berezen 1935. – 20 s.
11. Ukrainskyi mystetskyi hurtok "Spokii". Kataloh IX vystavky. – Varshava, cherven 1935. – 22 s.
12. Ukrainskyi mystetskyi hurtok "Spokii". Kataloh X vystavky. – Varshava, traven-cherven 1937. – 28 s.
13. Ukrainskyi mystetskyi hurtok "Spokii". Kataloh XI vystavky. – Varshava, traven 1938. – 28 s.
14. Khasevych N. Pered XI-yu vystavoiu / Nil Khasevych // Tryzub. – 1938. – № 26. – S.14-17.
15. Yatsiv R. "Spokii". Resursy dukhu / R. Yatsiv // Visnyk NTSh. – Lviv, 2001. – № 26. – S.26-29.
16. Yatsiv R. Istoriiia ochyma nadii / R. Yatsiv // Dzvin. – 1991. – № 3. – S. 159-164.
17. Yatsiv R. Oleksa Shatkivskyi ta ukrainskyi mystetskyi hurtok "Spokii". Materialy do istorii ukrainskoho mystetstva 1920-1930-kh rokiv / R. Yatsiv. – Lviv, 2013. – 67 s.
18. Kozak S. Ukrainski instytut Naukowy w Warshawie (1930-1939) / S. Kozak // Warszawskie Zeszyty Ukrainoznawcze 25-26/Pod red/ Stefana Kozaka/ – Warszawa, 2008. – S. 15-23.